

RAKSTI

Наука: Флинта.

Лаумане, Бенита (1977). Лексический материал диалектологического атласа латышского языка, отражающий латышско-русско-белорусско-польские контакты // *Контакты латышского языка*. Рига: Зинатне. 48–95.

СРЯ — *Современный русский язык. Лексикология. Фразеология. Лексикография: Хрестоматия и учебные задания*. 2-е изд., перераб. и доп. / Отв. ред. Д. М. Поцепня. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ. 2002.

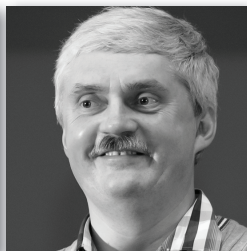
Рейздане, Беатрисе (1977). Славянские заимствования в земледельческой лексике говора Шкилбены // *Контакты латышского языка*. Рига: Зинатне. 164–168.

Рекена, Антонина (1977). Названия родства в некоторых южных говорах верхнелатышского диалекта // *Контакты латышского языка*. Рига: Зинатне. 169–191.

Засорина, Лидия Николаевна (ред.) (1977). *Частотный словарь русского языка*. Москва: Русский язык.

Sandra Ūdre, Ivars Magazeiņš

LATGOLYS LINGVOTERITORIALUOS VUORDINEICYS TULKUOJUMS LATGALISKI: KONCEPCĒJA I REALIZĀCEJA

Rēzeknis Augstskolas¹ izstrādātais 300 šķierkļu Latgolys lingvoteritorialuos vuordineicys (2012) latgališu tulkojums ir na viņ apsvārtus reālu „identu” volūda (inkulturācijas process), no arī dažādiem plašokais latgališu tekstu kops 2007. gada ortogrāfijā vāpūor. Vuordineicys šķierkļu tematika apjāmuse gonderež vysys dzeivis sfērys i parvodejuse na mōzums nikur naatrunuotu bezprecedenta gadījū

pareizrakstībys vaicuojumūs (rysnyuoti atjaunuotajā Latgališu ortogrāfijā apaškomisējā) i leksikys izvēlē. Rokstā apsvārta latgališu tulkojuma problematika sastotomā aspektā (olūta volūda – latvīšu, mierka volūda – latgališu), argumentējūt tulkojuoju reiceibys shēmys leksemu izalaseišonā i okazionalismu izmontuojumā.

TRANSLATION OF LINGVOTERRITORIAL DICTIONARY OF LATGALE INTO LATGALIAN: CONCEPT AND IMPLEMENTATION

The translation of the “Linguoterritorial Dictionary of Latgale” into the Latgalian language (one of 4 languages of the dictionary) is the biggest large-volume comprehensive set of existent Latgalian texts in the Latgalian orthography of 2007. The subject matter of the entries of this dictionary covers almost all spheres of life and even reveals style nuances within the framework of popular science texts, so the texts may sometimes seem to be radical

¹ Latgolys lingvoteritorialuo vuordineica izstrādota Rēzeknis Augstskolas ESF projekta „Teritorialuos identitatis lingvokulturoloģiskī i sociaekonomiskī aspekti Latgolys reģiona atteisteibā” aktivitātēs.

and unprecedentedly innovative.

The translators would be happy to keep to the current orthographic norms and practice-fixed options of Latgalian, however, answers to the numerous problematic issues (the display of Latvian personal names, palatalization/ softening of foreign words, suffix endings of less-used nouns, etc.) cannot be found in the sources known to specialists working with Latgalian literary/ written language, and sometimes may be resolved through individual consultations with experts of the Latgalian language. This shows the need to resume / renew the work of the subcommission of Latgalian written language, as well as the necessity of a modern Latgalian spelling dictionary.

Regarding lexical issues, the translators are aware that Latgalian texts may always be "pulled in one specific direction", and then the right arguments are found: 1) in the direction of Lithuanian culture layer (understanding of the basis of the Balts parent language), in the direction of Slavic culture layer (recognition of the natural historical reality when Polish or Russian dominated in Latgale, retaining their influence), in the direction of Latvian (definition of the national identity), 2) it is possible to "fall into the ditch" of neologisms or archaisms, 3) it is also possible to overestimate the role of the recipient (understanding or non-acceptance).

The observation of the "golden midway" seemed to be the most difficult challenge. During the search for more accurate equivalents, the synonym group was always determined, as well as compliance of the dominated seme with any context was weighted. The choice of equivalents is made easy not by the richness of the synonym group, but by the oppositional character of their meanings (Rozenbergs 1995: 153).

This paper describes the realized principles and most typical cases during the translator work.

First, individual style of translators is preserved, therefore in the use of neutral lexemes in the "Linguoterritorial Dictionary of Latgale" synonymy is allowed, which is non-determined by other criteria, such as: *saulis grīžki / saulis meitovys* 'solstice', *ci/voi* 'or', *nedeļa/savaite* 'week', *gastēt/cīmuotīs* 'to be visiting'.

Second, in other cases, when a number of Latgalian equivalents correspond to only one Latvian equivalent, the qualitative difference of synonyms was searched for (on the functional level and seme level). For example: 1) there are three Latgalian equivalents to Latvian "tulkot" 'translate, interpret', one of which "tulkuot" (respectively *tulkuojums, tulkuotuojs* 'translation, translator') is used to denote professional translation, however "puorlikt" (calque of germanism "übersetzen") is used, when speaking about the translations of sacred/spiritual texts of the 18th century. In its turn, "atvērst" (compare with Lithuanian "versti") is not used due to the misleading homonymy with Latvian "vērst" 'to turn, direct, point); 2) Latvian word "saimniecība" 'economy, industry, farm, housekeeping' in Latgalian texts corresponds to *saimnīceiba* "zyvu saimnīceiba" 'fish industry' as well as to *saimisteiba* "zemņiku saimisteiba" (farm, resp. economic entity); 3) Latvian "deja" 'dance' - Latgalian "dzyga" as an ethnographic dance, "daņcs" as any dance, "deja" in usual compound names (e.g. *Dzīšmu i deju svātki*) 4) Latvian "virsnieks" 'military officer' - Latgalian "oficers" and not "viersņiks" in order to avoid the misunderstood homonymy with the Latgalian lexeme "vierseiba / vierseibņiks" 'management, authorities / boss'.

Third, etymological specificity of Latgalian equivalent may limit its use, and in other contexts another lexeme has to be used, e. g. the denotative seme of the Latvian lexeme "zupa" is - 'liquid food, meal', but Latgalian "virīņš" - 'cooked food/meal', so in the word combination "soltuo zupa" 'cold soup' another lexeme "zupa" is necessary.

It is usual, that "behavior" against occasionalisms is favorable in artistic texts, but they are irrelevant/ impertinent in scientific and popular style. However, translators took the

liberty to use not only widely accepted neologisms (e. g. “škārsteiklys” ‘internet’), but also to offer their own occasional neologisms (dreizynuot, mudrynuot ‘to accelerate, to speed on’, tuoļuokot ‘to continue’, parūceibys ‘advantage’, sasprīdums ‘decision’, pasavīerīji ‘spectators, onlookers’, ītums ‘course of life; annual, day, week set’, apdzeive ‘ancient settlement’, breinuojums ‘astonishment, wonder’, pasūļejumu palete ‘a set of offers’, zeimyns ‘brand, trade mark’, makšariešona ‘fishing, angling’, dāīmameiba ‘accessibility, availability’, seneiba ‘ancient times’, augzeme ‘top soil’, perekluot ‘to nest’, svešlītyns ‘foreign body’). However, the following principle, that is firmly adhered, is that new word / formation/derivation is recognizable by the root and experimental by affixes.

Īvodam

Vys pasaplotynoj latgalīšu literaruos (rokstu) volūdys lītuojuoms: vysaida informaceja „Lakugā“, jauni autori rauga rūku raksteišonā, dzierdim atraktīvys reklamys, redzim iedīņkartis, kai pyrmuos bezdeleigys pasaruoda uzjāmumu sātslopys latgalīšu volūdā. Par profesionali sagataveitu pīzeistams „Latvejis Republikys Satversmis” (Apsītis, Pleps 2012: 77–134) tulkuojuoms latgaliski. Četru volūdu „Latgolys lingvoteritorialuos vuordineicys” (I siejums – latvīšu, krīvu volūdā; II – latgalīšu, anglu; tuoļuok tekstā LLV) latgaliskuo tulkuojuoma autori S. Ūdre i I. Magazeiņs (vairuok pazeistams kai dzejnīks J. Ryučāns) jū ir raudzejuši kai tuoļuoku i plotuoku sūli latgalīšu volūdys atteisteibā, partū ka tematika apjam gondreiz vssys dzeivis sferys i pat atruoda stila niansis popularzynuotniska teksta rūbežūs, partū reizem teksts var redzētīs poruok radikals i bezprecedentuali novators.

Pīkreitūt volūdntiku dorbūs atkuortuotajom aksiomom, ka professionals tulkuotuojs gona bīžū vuordu koņtekstualū, na vuordineicuos fiksātū nūzeimi pīzeist par normu (Sīlis 2001: 37; Nītiņa, Iljinska, Platonova 2008: 221) i tulkuošonu par sarežgeitu nazcik leidzīņu storp kulturu saziņu (Sīlis 2008: 336), tūmār itū apjūmeigū dorbu pīzeist īlikamu vėl plotuokā koņtekstā kai tulkuošonys teoreja. Tulkuošona reizē ir teksta radeišona par Latgolys realejom regiona jūs autohtonā volūdā. Iz itū var pasavērt kai inkulturacejis procesu – pīradynuot, pīgrīzt, īvuiceit vysu pyrma pošus Latgolys kulturys subjektus par sovys ideņtītatis telpys realejom runuot sovā volūdā jaunūs koņtekstūs, koč i pyrmreizeigi nāirostai.

Nasaverūt, ka tulkuotuoji centuši īvāruot dašamejuos normys (LPN 2008) i profesionalus īsacejumus (Cibuļs, Leikuma 2003; Andronovs, Leikuma 2008), tulkuošonys dorbā šaltim ortografejis leidzīnī pasaruodejs daudz naatrunuotu gadīņu (LLV II 2012: 13) i, carams, ituos īpriškejā Latgalīšu ortografejis apaškkomisejā (2003–2009) naapsavārtos problemys byus izlamtys 2013. godā atjaunotajā apaškkomisejā. Sevkura vuorda liktiņs vaira pait nu leluokys sabīdreibys dalis gribiešonys jū lītuo. Tuoļuok rokstā izlykta lingvistiskuo argumentaceja vuordu izalaseišonā i atlasynuošonā.

Leksemu izalaseišona

Sevkura latgalīšu teksta (ci muokslīncyska, ci informativa) autors pat ar nūstyprynuotu sova individualuo stila izjiutu i zynuošonu pi kaida vuorda nūteiktai padūmuos vaira – ci eistais pasajiemis. Bīži ni vuordineicā apsavērt, ni precedenta atrast. Koč pīzeits, ka izalaseišona nu daudzējūs variantu (na viņ leksikys leiminī) vysod ir sistematiska i paruoda zynomys volūdys atteisteibys tendenčis (Miliūnaitē 2009: 10, 15), arī normātuos volūduos iz nanormāta variantā lītuojuomu verās kai potencialūs normu olūtu (Miliūnaitē 2009: 21). Latgalīšu volūdys gadīnī pošā LLV II vėl tulkuojuoma idejis stadejā īcarāta kai precedents vėl pluoťuokim sūlim volūdys praksē.

Tulkuojuoma autori, suocūt dorbu, apsazynuojuši, ka 1) latgalīšu volūdu var „paviļkt” iz lītaunīku (baltu pyrmvolūdys pamata apzynuošona), slavu (dobyska viesturiskys realitatis pīzeišona, kod Latgolā dominēja pūlu ci krīvu volūda, atstuodama sovu īspaidu) ci latvīšu

(sovys valstiskuos identitatis definiešona) pusi; 2) var „īkrist“ arhaismu i neologismu „gruovī“; 3) var puorviertēt adresata lūmu (ci saprass, ci pījims). „Centra“ īvāruošona i nūturiešona izaruoda pats grytuokais. Latgalīšu tulkuotuoju dorba naradzamuo puse saistoma ar precedentu i īspiejamūs variantu apzynuošonu atveidojamajai leksemai ci frazei, napagaisynojūt LLV šķierkļa kūpejuos jāgys. Precizuokuo ekvivalenta vaicuojumūs vysod apsavārta sinonimu rynda, izsvārta dominejušuos semys atbiļsme sevkuram kontekstam. Ekvivalenta izalaseišonu atvīgļoj na sinonimu ryndys kuplums, a jūs nūzeimu opozicionarais raksturs (Rozenbergs 1995: 153).

Pa pyrmam, saglobuots tulkuotuoju individualais stils, leidz ar itū neitralu leksemu lītuojumā LLV II pīļauta cytu kritereju naišpaiduota sinonimeja, pīmāram: *saulis grīžki / saulis meitovys, ci/voi, nedēļa/savaite, gastēi/cīmuotīs* i. c. Pa ūtram, cytūs gadīņūs, kod saradzāta sinonimu diferenciaciejis īspieja, argumentāti izalaseits pīmāruotuokais variants. Tuoluoķ apsavārta realizāti pīncipi i tipiskuokī gadīni tulkuotuoju reiceibys shemā.

Vīns nu gadīņu, kod vīnai latvīšu literaruos volūdys leksemai paīt nazcik latgalīšu viesturiski diferencātyš, pīmāram, vīnā šķierklī izmontuots myusu dīnuos lītuošs vuords, a cytā – juo sinonimisks arhaisms, kab paruodeitu teksta stilistisku vysaideibu. Kontrastam apsaverūt šķierkli „Bez PVN“ i „Čaraunīks“, redzim, ka svešvuordim i terminim bogotajā tekstā labi īdareigais *respektivi* (..nūteik sabīdreibys kūpprodukta puordale, a emocionalais, resp., skaistais – kulturyš i muokšlys radeitajuos vierteibuos.. (LLV II: 73)) disonej tekstā par čaravuošonu (..sliminīks ci kaidš nu tīvinīku, par pakalpīni (..) atleidzynojūt „gryudā“ aba zīdojūt kaidu seiku lītu.. (LLV II: 142)), kur tekstā nav nīvīna internacinalisma. Deļtuo lītuošs 1753. g. izdūtajūs evaņģelejūs atrūnamais arhaisms *aba* (Stafecka 2004: 126).

Nasaverūt, ka anketiešonys rezultātā (piec bolsu vairuma) šķierkļa nūsaukums ir „poļaki“, myusu dīnuos lītuošs leksemys *poļaki* i *pūli* differencej etnonimu viesturiskā kontekstā i myusu dīnu kasdīnys lītuojumā, pīmāram: *Pyrmū ūzula kūka bazneicu poļaku muižinīki Moli uorpus A c. (preciza vīta nav zynoma) izcēle 1621. g.* (LLV II: 794); *Storp Špogīm i Luocikim asīšū Malinovu tai sauc pūli i latgalīši..* (LLV II: 22).

Reizem vīnai latvīšu literaruos volūdys leksemai var atbiļst nazcik latgalīšu volūdā, kas atsašķir ar leksiskū nūzeimi ci viņ papyldu semu: *tulkot : tulkuot, puorlikt, puorvērst; saimniecība : zyvu saimnīceiba* (par nūzari), *zemnīku saimisteiba; deja : dzyga, daņcs, deja*.

Apsaverūt pyrmū gadīni, vysubīžuok nu sinonimu ryndys izmontuota leksema *tulkuot/ tulkuojums/tulkuotuojs*, ar kū nūsauktuo darbeiba/rezultats/ procesa dareituojs dūmuots profesionalā kvalitatē, pīmāram: *Seviški tyvs jam beja kristeigais spanīšu eksistencialisms, eipaši H. Ortega i Gasets, kuru jis tulkuoja latv. vol.* (LLV II: 597). Par tulkuošonys virtuoizitatis dasnīgšonu pīzeistama leidzvierteiga dzejis teksta radeišona mierka volūdā. Pošu dzejis tulkuotuoju i dzejnīku volūdā nūsastypnyuojs vuords *atvērst* (saleidz. lītaunīku *versti*), varbyut taišni asociaceja ar latvīšu *pārvērst* ‘dabuot cytu kvalitatē’ dadūd muokslinīcyska tulkuojuma apzeimiejumam kvalitatis semu, pīmāram: *III daļu „Sūplokums“ ‘kluot byušona’ veidoj dzejis atvārsumi nu līt. i angļu vol.* (LLV II: 539). Runojūt par agruokūs godu symtu tulkuošonu kai naprofesionalys (myusu dīnu redzīnī) kvalitatis nūrisi, par lobuoku pīzeits kalks *puorlikt*, pīmāram: *Ys vēļ nav nūskaidruoti vysī evaņģeleju puorlicieji, a kulturviesturē nūruodeits, ka J. Lukaševičs ir vīns nu jūs* (LLV II: 533). Taipat vysūs LLV I kontekstūs mynāto *deja* latgalīšu tulkuojumūs atsakļoj kai *dzyga* ‘etnografisks daņcs’, kai *daņcs* ‘sevkurs daņcs’, kai *deja* pīrostūs salykūtūs nūsaukumūs (*Dzīšmu i deju svātiki*).

Šķierkļa autora latgalīšu volūdys ekvivalenta izmontuojuoms termina funkcejā līk izalaseit letonismu, pīmāram, šķierklī „Bubyns“: *bungas : bubyns* (termina specifika ‘rāmja bungas ar vienu ādu’ (LLV II: 103)), *bungys* (bez termina precizitatis, vyspuoreigs apzeimuojuoms). *Bungys* pīzeistamys par viersjiedzīni, respektivi, hiperonimu, a *barabans* i *bubyns* – par juo hiponimim. Itymā gadīnī terminologiskys precizitatis deļ ignorāta sadzeivis volūdā

nūsastypriņņuojuse tradiceja vysus taida veida muzykys instrumentus saukt par *bubynim*.

Reizem latgališu ekvivalenta etimologeja īrubežoj leksemys lītuojumū, pīmāram: *zupa: virīņš*. Latvīšu leksemā (aizgiuts germanisms) akcentāta škeista iedīņa sema, na viņ vyrta ‘*šķidrs ēdiens – ūdenī vai pienā vārītas saknes, putraini u. tml.*’ (LVV 1987). Latgališu ekvivalents paredz vyrta iedīni, gadīņūs, kod juorunoj par škeistu, a navyrtu iedīni, juolītoj aizgiutuo leksema *zupa*. Juodasoka, ka itys paīt iz jaunuoka laika iedīnim, kai *soltuos zupys, deserta zupys*. *Zupa* latvīša apziņā jau ir viersjiedzīņš ar sapratīni par gona izvārstu veidu īdalejumu (LVV ilustratīvais materials). Latgolā vacuokuos paaudzis cylvāki vēl īguodoj škeistus iedīņūs, kai *murcovka, batviniks*, vyspuor latgališi navaicoj jim nikaida viersjiedzīņa. Latgolys sātuos vēl ilgi nadazyņnuota kasdīņys iesšona ar nazcik iedīnim, kur škeistais byutu viņ pyrmais. Škeistums kai golvonuo soveiba vīneigajam iedīņam navar byut lobys kvalitatīs ruodeituojs ī vīna iedīņa byušona goldā naprosa izvārstu klasifikacejis sistemu. Juopīzeist, ka LLV I šķierklūs raksteituo informaceja par iedīnim autora apziņā sakuortuota piec myusu dīnu kulinaruom Rītumu Eiropys tradicejom, a tulkuotuojam juosamāroj latgališu volūdai soveigais šauruokais sapratīņš par iedīnim ī šķierklūs dūtuoys informacejis myusdīneigais sistemiskums.

Homonimejis nadalaisšonai izmontuota aizgiutuo leksema *oficers*, na *vidersnīks*, kab naradeitu puorprotumus ar leksemu *vierseiba* ‘vadeiba, priekšņiceiba’ ī atlasynuojumim nu juos. Sovutīs taidai leksemai kai (*piedāvājumu*) *klāsts* ‘līdzīgu priekšmetu, parādību kopums’ (LVV 1987) latgališu tulkuojumā damāruota (*pasūļejumu*) *palette* ar nūzeimē īlyktu kūpuma semu.

Okazionalismi

Īrostoi, ka pret okazionalismim labvieleigi izatur muokslinīcyskūs tekstūs, a zynuotniskā ī popularzynuotniskā stilā jūs pīzeist pīsardzeigai. Tok tulkuotuoji atsaļuvuši na viņ izmontuot jau plaši lītuitos neologismus (pīmāram, *šķārsteiklys*), no ari pīduovuot sovus agruok ci speciali LLV II tekstam atlasynuitos okazionalismus (*dreizynuot, mudrynuot, tuoļukuot, parūceibys, sasprīdums, pasavīerieji, ītums, apdzeive, breinuojums, pasūļejumu palette, zeimyns, daīmameiba, seneiba, augzeme, perekļuot, svešlītyns*) kai potencialismus (Rozenbergs 1995: 136) tuoļukajim lītuojumū precedentim. LLV II okazionalismu lītuojumā īvāruots priņcips, ka daryņnuojums obligati atpazeistams piec saknis ī atlasynuošonys modeļa (izmontuotī afiksi) ī ka jam nav atrūnams sinonimisks ekvivalents. Naparostuokī tuoļukajā tekstā apsavārti, pamatojūt jūs napīcīšameibu.

Nu diveju īspiejamūs leksemys *zīmols* ekvivalentu *zeimyns* ī *eipašuo zeime* tulkuojumā atrūnams pyrmais. Pīrostu vuordu kombinaceja vuordu savīņnuojumā *eipašuo zeime* saradzama viersjiedzīņa sema, zam kuo varātu paīt vyss kas leidzeigs, pīmāram, *gierbūņš ci karūgs*, a leksema *zīmols* prosa tikpat šaurys nūzeimis ‘*produkta vārda, zīmes un tiesību aizsardzības kopums, kas aplīcina produkta pīderību noteiktam uzņējumam un atšķir to no konkurējošiem produktiem*’ (SV 2013) ekvivalenta. Latvīšu volūdā *zīmols* īvasts ar LZA Terminologejis komisejis lāmumu 2003. godā, par golvonajim argumentim mynūt namaisūšys asociacejis, morfologiskū sastuovu ar paīmūšu morfemu semaņtiku ī inspiraceju nu ME (Skujiņa, Ķirīte 2003). Valentīns Lukaševīčs leidzeigai latgališu *zeimynu* argumentiejs Latvejis Radejis raidejumā „Kolnasāta“, par inspiracejis olītu mynūt vēl divi paaudzis papīrīšku tautā lītuitu vuordu ar nūzeimi ‘dzymumzeime, eipaša zeime’ vysubīžuok par lūpim (Lukaševīčs 2013).

Kaids par svešlītynu latgališu tulkuojumā varātu pīzeit leksemu *svešlītyns*, kas lītuitos par ekvivalentu *svešķermenim*. Saliktiņa komponents *ķermenis* dzeiva organisma apzeimuošonai paejūšais izalaseits taisnys nūzeimis koņtekstualais ekvivalents, pīmāram: *..tas notiek arī ar upura ķermeni* (LLV I: 271); *itys nūteik ari ar upera mīsu* (LLV II: 271). Runojūt par

nadzeivom realejom, latgališu volūdā vajadzējs cyts ekvivalents. Itam paīt leksema *līta*, a vyspuorynuojumu dadūd pīdieklis *-yn-*, leidzeigi kai *zeimyna* gadīnī, pīmāram: *..i kultūrys telpā juo vuords nav svešlītyns voi abstrakceja* (LLV II: 23).

Nu tuo, ka latgališu leksemom saleidzynuojumā ar latvīšu nav tik augsta vyspuorynuojuma i atteisteitys polisemejis, reizem rūnās īspieja paruodeit konkrētuokys satura niansis kai olūta volūdā. Leksemu *sekmēt*, *veicināt*, *attīstīt* vyspuorynuojuma semys bīža aktualizaceja i izmontuojums tekstūs padora jūs klišejiskus. Preteimā latgališu tekstā stotomi atlasynuojumi nu adjektivu *dreizynuot*, *mudrynuot*, *tuōļuokuot*. Itim latgališu verbim nav prefiksu atšķireibā nu latvīšu volūdys, kur adjektiviski atlasynuojumi vysod ir prefiksali (Soida 2009: 261). Latgališu verbim nav īrubežuojūšuos pabeigteibys kategorejis kai trejim pyrma mynātajim, dominejūšuo sema īzeimoi konkrētuoku projekceju laikā (*dreizynuot* – termeni, *mudrynuot* – nūtikšonu kuopynuojumu) i telpā (*tuōļuokuot*).

Ekvivalentu puoram *priekšrocība/ērtības* : *parūceiba* izalaseit taidu motivej intuitiva nūjauta, ka saprasšona par parūceibom paīt nu rūceibys. Obejuos volūdys tradicejuos zynoma leksema *rocība/rūceiba* ‘materialuos īspiejis’, a tys, kas *pa rūkai*, tyvuoks latgališam. Tys, kam rūceiba, ļaun nu kaida nabejs daudzuma koč kū izalaseit *dod priekšroku*. Sovutīs tam, kam rūceibys tik, cik pa rūkai, vyss pīdarūšais vysod pa rūkai, pīmāram: *kā svarīgs naturālās saimn. resurss piedāvā daudzas priekšrocības un apliecina zināmu zemnīka turības pakāpi* (LLV I: 568); *kai svareīgs naturaluos saim. resurss pīduovoj daudzys parūceibys i aplīcynoj zynomu zemnīku tureibys pakuopi* (LLV II: 568); *radot vairākas papildērtības skatītājiem* (LLV I: 361); *rodūt nazcik jaunu parūceibu skateituojim* (LLV II: 361).

Ari runuot par laiku treisdaleigā lineārā aspektā vysod jaunā kontekstā atsakluoj interesantā rysynuojumā. Latgališim *nākotne* ir lakuna, a bīžais vuorda *nuokūtne* lītuojums viņ itū apstyprynoj. Dūmojams, latgališa sapratīni naveidoj lineāri sakuortuots laiks. Filozofiskākā kontekstā lītuots V. Lukaševiča īsaceitais vuords *byusme*, no maisa ari atpazeistamuo eksisteņcis nūzeime, pīmāram šķierklī „Roberts Mūks”: *puorlīceiba par mozūs tautu i vol. liktini byusmē* (LLV II: 633). Ari *atīsmē* ar nanūsastyprynuojūšu gaidamuo nūzeimi konkurej ar darbeibys procesa apzeimiejamu. Par tū saprūtameibai ari šķierklūs lītuota leksema *nuokūtne*, pīmāram: *vaicuojumūs par Latgolys (ari vysys Latvejis) politiskū nuokūtni* (LLV II: 624). Ari paguojušuo laika apzeimuojumūs raudzeiti vysaidi sinonimi. Nu verbu atlasynuotu sinonimu ryndu ar *paguotne*, *paguojeiba* papyldynoj atlasynuojumi nu adjektivu. Itys otkon paruoda, ka paguojušuo laika sapratīni latgalīts akceņtej na linearumu, a kvalitatīvu soveibu – *seneiba*. Pīmāram: *seneibā ir bejs apzeimiejuoms baltu cīļtei, kas dzeivuoja Pleskovys apvydā* (LLV II: 314). Juodasoka, ka ari kuo nabejs nūtikšonys procesa apzeimuojumā latvīšu *gājums* latgališu tekstā lykts atlasynuojums nu nanūteiksmis formys *ītums*. Nu ituo poša verba atlasynuots vuords *daīmameiba*, pīmāram: *leksemys Δ [žepers] nūzeime laika ītumā ir mainejusēs liter. vol. īspaidā* (LLV II: 833); *viest. atteisteibys ītumā i etniskūs kontaktu rezultātā* (LLV II: 670); *jamūt vārā muola daīmameibu* (LLV II: 120). Itys vēļ reizi aplīcynoj, ka pošā latgališu volūdā īkodāts cyklyskys laika sapratīņs.

Isasaceišonys lakonisms vysod i vysūs tekstu žanrūs pīzeits par vierteibu. Latgališu tulkuojumā īspieju rūbežūs izmontuoti vuordi ar mozuok afiksim kai latvīšu vuordam, pīmāram: *saīsinājumi* : *eisynuojumi*; *sākums* : *suokys*.

Pasaceitū apkūpojūt, juopastreipoj: ar LLV II latgališu tulkuojamu atsakluojūšys problemys ortografejis ci terminologejis jūmā ir radzams dorba lauks Latgališu ortografejis apašķkomisejai, a vysim puorejim latgališu volūdys draugim – paprasejums iz diskuseju par tulkuojuma volūdys kvalitatī i vuordu izalaseišonu. Latvīšu i latgališu tekstu sastatejums paruoda pulka atšķireigu projekceju i sapratīņu lejis i augšys latvīša pasaūļa redzīnī, kas inspirej dziļukim pietejumim.

LITERATURA I EISYNUOJUMI

- Andronovs, A[leksejs], Leikuma, L[ideja] (2008). *Latgališu-latvīšu-krīvu sarunu vuordineica*. Ačynskys–Reiga. Apsītis, Romāns, Pleps, Jānis (zin. redaktori, 2012). *Latvijas Republikas Satversme*. [Rīga]: Latvijas Vēstnesis.
- Cibuļs, Juris, Leikuma, Lidiņa (2003). *Vasals!* [Rīga]: N.I.M.S.
- LLV I (2012) – Šuplinska, Ilga (zyn. red.). *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca. Лингвотериторальный словарь Ламзали I*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola.
- LLV II (2012) – Šuplinska, Ilga (galv. red.). *Latgols lingvoteritorialuo vuordineica. Lingvoterritorial Dictionary of Latgale, II*. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
- LPN (2008) – *Latgaliešu pareizrakstības noteikumi. Latgališu pareizraksteibys nūsaņemumi*. Rīga–Rēzekne. 2008; Lukaševičs, Valentins (2013). Volūdys kliets. *Kolnasāta*. 23.03.2013. <http://www.latvijasradio.lv/program/1/2013/03/20130323.htm> apraksteits 24.03.2013.
- LVV (1987). – *Latviešu valodas vārdnīca*. <http://www.tezaurs.lv/lvv/?vards=zupa> aprakstīts 23.03.2013.
- ME (2000–2011). *Milenbaha–Endzelīna latviešu valodas vārdnīca*. <http://www.tezaurs.lv/mev/> Resurss aprakstīts 15.01.2012.
- Miliūnaitē, Rita (2009). *Dabartinēs lietuvij kalbos vartosenos variantai*. [Vilnius]: Lietuvij kalbos institutas.
- Nītiņa, Daina, Iljinska, Larisa, Platonova, Marina (2008). *Nozīme valodā: lingvistiskie un ekstralingvistiskie aspekti*. Rīga: RTU izdevniecība.
- Rozenbergs, Jānis (1995). *Latviešu valodas stilistika*. Rīga: Zvaigzne ABC.
- Silis, Jānis (2001). Aktuālas tendences leksikas tulkošanā. *Leksika: vēsturiskais un aktuālais. Akad. J. Endzelīna 128. Dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Rīga: LU LVI. 37–38.
- Silis, Jānis (2008). Izvēle starp avotvalodas vai mērķvalodas sociokulturālo vidi: izšķirošais faktors tulkojuma lingvistiskās stratēģijas un taktikas formulējumā. *Letonikas otrais kongress. Valodniecības raksti, I*. Rīga: LU aģentūra „LU Latviešu valodas institūts“. 336–342.
- Skujiņa, V[alentiņa], Ķirīte, M. (2003). *Lēmums Nr. 23. Par angļu vārda brand atbilstmi latviešu valodā*. <http://termini.lza.lv/article.php?id=83> aprakstīts 23.03.2013.
- Soida, Emīlija (2009). *Vārdarināšana*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- Stafecka, Anna (2004). *Evangelia toto anno 1753. Pirmā latgaliešu grāmata*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
- SV (2013). *Skaidrojošā vārdnīca*. <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=z%C4%ABmols> aprakstīts 23.03.2013.